

ТЪЖНИЯТ КЛОУН

90 години от рождението на Георги Парцалев

В моето съзнание Георги Парцалев остава един тъжен клоун.

Дори и две десетилетия след смъртта му от скоротечна левкемия, настъпила в Правителствената болница на 31 октомври 1989 г. Аз съм от това поколение, което помни и живия Парцалев, и неговите изяви по телевизията и в киното. Но се питам – днешните зрители и читатели каква представа ще си изградят за него и откъде?

Ще научат от жълтата преса, че не е бил сред любимците на Тодор Живков и затова последен в сатиричната трупа става „народен артист“, понеже не е член на БКП и не е семеен. Че е бил с нетрадиционна сексуална ориентация, без да се знаят имената на пратнърите му, че дори е бил съден през 1963 г., без издадена присъда. Че е бил разработван от ДС между 1979 и 1983 г. заради хомосексуализма си.

Че е вземал по 120 лева за 3 скеча – огромна сума за 70-те и 80-те години на миналия век, че е колекционирал злато, икони, накити, книги, старинни мебели.

Че е имал сърдечни увлечения по Невена Коканова, а е бил искан за съпруг от английската благородничка Дженифър Смит и българската емигрантка в Париж Ангелина Димова, както и от мистериозна търновска обожателка, писала му редовно любовни писма от 1965 до 1989 г. и че икономът му Петър Брезински, обслужвал го в последните 5 години от живота му, е водил дела със сестра му Анастасия и мъжа ѝ Георги близо 10 години за изчезналите Парцалеви скъпоценности.

Това ли е най-важното за него?

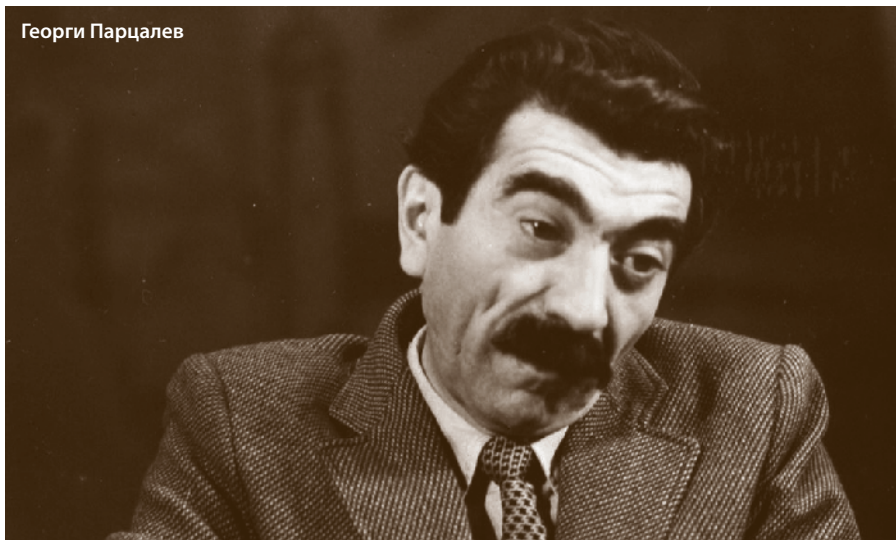
Или нелепият слух, че е загинал след милиционерски побой в градинката пред „Кристал“, 5 дни преди да умре, когато по никакъв начин не е могъл да бъде сред активистите на „Екогласност“, за да се пише борец срещу тоталитаризма.

А той не е бил такъв.

Ако и да произхожда от състоятелно търговско семейство.

Ражда се на 16 юни 1925 г. в Левски.

Георги Парцалев

След като завършва средно образование, по настояване на баща си записва медицина и докретва до 5 курс.

По думите му завършва семестриално и малко му е оставало да облече бялата престилка. Изключен е, тъй като неговият баща е кулак и притежава 30 декара земя!

Пратен е в трудови войски и служи три години в Мадан.

За наша радост водевилът „По неволя доктор“ приключва със срещата на Енчо Багаров с „маданския фелдшер“ през 1953 г., когато Парцалев започва работа в Театъра за хумор и сатира на трудовата повинност. 10 години по-късно Багаров издъхва в ръцете на Парцалев след жестоката катастрофа на 13 декември 1963 г.

Георги Парцалев жъне успех, става известен и само след три години е вече сред основателите на Държавния сатиричен театър в София.

Обявен е за звезда в Сатирата, без да е признат безапелационно от сериозната критика, а най-вече от почитателите си и винаги в себе си таи мъката, че няма завършено професионално актьорско образование, че всичко постига с упорит и възискателен труд, че е подценяван от колеги и режисьори...

32 години отдава на Сатиричния театър Георги Парцалев – а това е половината му живот. Винаги предан на призванието си, деликатен, уязвим, интелигентен и всеотдаен.

Златните години на театрална Парцалев

В театъра изиграва 40 роли под вещата режисура на корифеи като Боян Дановски, Гриша Островски, Стефан Сърчаджиев, Любомир Шарланджиев, Вили Цанков, Никола Петков, Валентин Плучек, Асен Шопов, Младен Киселов, Здравко Митков...

Започва със Стефан Сърчаджиев в „Баня“ (1957).

Най-пълноценно е сътрудничеството му с Методи Андонов – с него прави десет постановки, между които са и култовите му изяви в „Чичовци“ (1960), „Свинските опашчици“ (1962), „Михал Мишкоед“ (1963), „Смъртта на Тарелкин“ (1965), „Ревизор“ (1966), „Суматоха“ (1967) и Нейчо Попов, с когото реализира легендарните спектакли „Големанов“ (1966) и „Женитба“ (1971), без да забравяме и инкриминираната пиеса на Георги Марков „Аз бях той“ (1969), заради спирането на която Марков бяга в Италия на 15 юни 1969 г. ...

Това са златните години на театрална Парцалев, изградил поредица от зрели образи, претворени съобразно вярната негова представа за актьорските му възможности. Изгражда и прословутата си театрална маска с универсално въздействие, създавайки знаменитите си образи с Брехтова отстраненост „в техните социални и личностни характеристики, като ни

ги поднасяше с такава преувеличена наивност и толкова сериозно, че те придобиваха неударима комедийна прелест“ (Северина Гьорова). По-късно само Борис Спиров с „Енергични хора“ (1976) и „Как се обира една банка?“ (1978) и Младен Киселов с „Рейс“ (1980), „Чичовци“ (1981) и „Кошници“ (1982) дават възможност на Георги Парцалев да създаде добри и запомнящи се персонажи в любимия му театър.

Личните ми спомени от живото присъствие на комика са именно от постановката на „Рейс“, една жестока и болезнена сатира на Станислав Стратиев върху тогавашната ни абсурдна действителност, отразена в човешкия микрокосмос на един пътуващ автобус, „От много ум...вражалец“ (1980) на Асен Шопов и от камерната драматична комедия „Играта джин“ (1985) на Димитър Аврамов.

В първия спектакъл селянинът от Алдомировци все пак е поддържащ образ, докато в постановката на Шопов Парцалев открадва шоуто като вражалеца.

Преглеждайки театралните му изяви ми прави впечатление, че в тях има две дупки – първата е тригодишна – между 1968 и 1971 г., докато втората е по-продължителна и мъчителна – цели 7 години и завършва с последната роля на Георги Парцалев като проф. Лютибродски в „Обичате ли човешко?“ (1989) на Здравко Митков. Повече от сигурно е, че актьорът се е чувствал и недооценен, и неизползван пълноценно – особено в сферата на трагикомедията, където е неговата стихия.

Затова през 1985 г. предпочита гастроля в Театър 199 в спектакъла „Играта

джин“, където под режисурата на Димитър Аврамов и в партньорството на Иванка Димитрова създава може би най-зрелия си драматичен персонаж на Уелър Мартин.

Случайно ли тогава залага на естрадните скетчове и скъпоплатените халтури из България, с които се радва на изключителен успех?

Вярно, литературният материал е нискокачествен и злободневен за почитателя на Йовков, Елин Пелин, Дамян Дамянов, Хайтов, Радичков, Чудомир, Гогол, Фицджералд, Хемингуей, Стайнбек, Мопасан, дело на дежурни хумористи като Петър Незнакомов и Антон Антонов-Тонич и носещ такива симптоматични заглавия като „Клеветникът“, „Анонимно писмо“, „Когато не сме обективни“, „Възпитатели“, „Вълшебната лампа“, „Бай Лефтер“, „Паяци“, но поднесен с неповторимия чар и характерен гласов тембър от Парцалев винаги постига нужния ефект върху зрителя. Дали пък Георги Парцалев не е първата ни естрадна артистична знаменитост, от която се учат и колоси като Емил Димитров, и прохождащи звезди като зевзеците от трио НЛО?

И кой си спомня днес за театралните му фойерверки, освен щастливците над 45 години, гледали спектаклите му и притежаващи фотоси от тях?

Истински и категоричен успех в телевизията и киното

В киното има 16 участия. В България остава популярен актьор, но за слава извън границите й само може да мечтае. Вероятно и затова бърза да се завърне от посещенията си в Мадрид и Лондон, където никой не го познава и адмира...
За големия екран през 1958 г. го откри-

ва за една второстепенна роля – на актьора – в „Любимец 13“ на Владимир Янчев.

И тук откривам пръста на съдбата. Веднага след първата си театрална роля на сатирична сцена в „Баня“ (1957) на Стефан Сърчаджиев, той попада в екипа на най-добрия ни филмов комедиограф.

Лошото идва по – късно.

Пропада възможността му да се снима в такива стойностни творби като „На малкия остров“ (1958) на Рангел Вълчанов и „Смърт няма“ (1963) на Христо Писков и Ирина Акташева.

Прочутата сатира на Вл. Янчев „Невероятна история“, в която Парцалев е неподражаем художник, се бави да излезе на екран две години от цензурата, появявайки се едва през 1964 г., а шедевърът на Бинка Желязкова „Привързаният балон“ по Йордан Радичков, в който Георги Парцалев е циганинът Ахмед, има полупремиера само на 1 декември 1967 г.

Точно за него е сатиричната елегия на Радой Ралин, че този филм е имал късмет да излезе „само веднъж“.

С основание Георги Парцалев се притеснява за своята екранна кариера, тъй като и следващата му култова роля – на главния инженер в легендарния „Кит“ на Черемухин и Петър Василев-Милевин – първата българска цветна кинокомедия и поредната остра сатира срещу бюрократизма и родната стъкмистика, родили абсурда от превръщането на една уловена цаца от рибарския кораб „Одисей“ в първия ни социалистически хит, излиза набързо на екран след 3 годишни мъчителни митарства едва през 1970 г.

И все пак Парцалев има късмет да остави запомнящи се роли на големия екран и дори – подобно на Чаплин и Бъстър Кийтън – да разплаче публиката.

Прави го изключително убедително като бай Иван Стайков Съботянина в „Тримата от запаса“ (1971) на Зако Хеския, където доказва, че е сред най-големите ни трагикомични актьори, в елегичните комедии, писани специално за него (от братя Мормаревци) – „Сиромашко лято“ (1973) на Милен Николов – с награда за главна мъжка роля от кинофестивала в Карлови Вари и „Два диоптъра далекогледство“ (1976) на Петър Василев-Милевин, в които блести като забавен

Георги Парцалев като чичо Манчо в „С деца на море“

и чувствителен пенсионер, носещ до болка познатите имена на Методи Рашков и Димо Манчев.

А как да забравим чичо Педро в конюнктурната иначе юношеска приключенска кримка на Гриша Островски и Тодор Стоянов „Петимата от „Моби Дик“ (1970), фотографът чичо Манчо в „С деца на море“ (1972) на Димитър Петров или Гадателя в „Ламята“ (1974) на Тодор Динов?

С неподражаем сатиричен рисунък е изграден и епизодичния персонаж на Фурман – син в екранизацията на Методи Андонов по Богомил Райнов „Няма нищо по-хубаво от лошото време“ (1971).

Жалкото е, че в края на живота си той получава скромни и несъстоятелни от драматургична гледна точка задачи, но и като Личо Виделов в „Ролът“ (1979) на Борислав Пунчев, и като полицейският началник в „Концерт за флейта и момиче“ (1980) на Атанас Киряков и особено като царя на Калемби в алегоричната приказка на Иванка Гръбчева „13 годеница на принца“ (1986) демонстрира нужното професионално ниво, с което винаги ни радва актьор от неговата класа.

Сред родоначалниците на родния ни тв театър

Освен на естрадата, Парцалев дължи своята популярност и на телевизията. Той е сред родоначалниците на родния ни тв театър, мюзикъл и шоу и се снима в първия ни цветен комедиен сериал.

Днес с най – голяма известност се ползват тв мюзикълите му, реализирани с вещина и вкус от Хачо Бояджиев и Младен Младенов .

Кой не помни „Криворазбраната цивилизация“ (1975), „Мисия във Виена“ (1976), „Зех тъ , Радке, зех тъ!“ (1977), „Милионерът“ (1978) ?

Знае ли някой колко пъти са излъчвани по телевизиите и слушани от грамофонните плочи?

Сигурен съм в друго.

Че сред безсмъртните образи в нашето тв изкуство винаги ще заемат челно място хаджи Коста, Коста Хаджиалчев, Михал Мишккод и Тасо, претворени неподражаемо от Георги Парцалев. Парцалев участва „на живо“ и в някои от най – ранните ни тв спектакли – „Дървеница“ (1960), „Тайни“ (1961) и „Главата на другите“ (1962), които не

са нещо друго, освен ретранслирани спектакли на Държавния сатиричен театър, излъчени по малкото и преимуществено столични приемници. Първата му оригинална тв постановка е „Вестникар ли?“ (1962), дело на Нина Минкова.

Срещата му с добрата драматургия и големите постановчици продължава до мюзикъла „Вестникар ли?“ на Асен Траянов от 1981 г..

Работи с Кръстьо Мирски в „Учителят“ (1964), с Любен Морчев в „Политикани“ (1966), с Банчо Банов в „Хаджи Ахил“ (1967), с Методи Андонов в „Краят на началото“ (1967), със Светозар Донев в „Недорасъл“ (1969), с Лиляна Батулева в „Опечалена фамилия“ (1971), с Богдан Сърчаджиев в „Тайната на младостта“ (1972), с Хачо Бояджиев в „Изповедта на един клоун“ (1973), „Брошката“ (1975), „Автобиография“ (1977) и „Яйцето“ (1979), като не бива да се пропуска изявата му като Костас в прекрасния тв филмов мюзикъл на Стефан Димитров „Баща ми бояджията“ (1974) или участието му като кмета на Охлюво Ташо в много популярната навремето комедия на Орфей Цоков „Темната кория“ (1977). Георги Парцалев се снима и в няколко сериала – шумна слава му носи ролята на Дако в „Нако, Дако и Цако“ (1973) на Нейчо Попов и Мирослав Миндов , на смахнатия полицаи Стамат в партизанския екшън на Васил Мирчев „Неочаквана ваканция“ (1981), както и „Патиланско царство“ (1982) на Димитър Шарков.

По тъжна ирония на съдбата приключва кариерата си като хаджи Ахил в девет-серийната екранизация на Янко Янков „Под игото“, която излиза след смъртта му през 1991 г. Съдържа се мечтата му „киното да заснеме в тази роля последната му сълза“.

Друг коридор на всенародната тв известност е участието му в новодошните забавни програми, от които и досега се помни култовото му участие в „Ние, духовата музика“ (1972) на Хачо Бояджиев..

Той не изигра най-възделената си роля – на Дон Кихот, но ми се струва, че бе за негово добро. Включително и след прощаването му с героя пред паметника в Мадрид, продължило 2 часа.

Мислил съм и за друго – че съдбата е била благосклонна към него, приби-

райки го в по-добрия свят десет дена преди свалянето на Живков и малко след като любимия му актьор Лорънс Оливие издъхва на 11 юли 1989 г.

Ако и да е имал злато, скъпоценности и 30 000 лева влог в ДСК, аз не си представям в тези 20 години ужасен преход как би оцелял, след като и съперникът му Калоянчев проплака преди десетилетие, че не му стигат парите.

А Георги Парцалев черпи цели компании, търси скъпите цигари и квалитетните питиета...

Той дори няма собствен дом, та не съм сигурен би ли се сдобил с такъв в годините на демокрацията, освен ако за някой негов юбилей заедно с повишаването на пенсията му поредният президент би му издействал някакъв апартамент.

На Сатиричния театър той вече няма какво да даде. За халтури трябва спонсори.

Все по-редки са и телевизионните изяви (трудно ми е да си го представя като гастролираща бивша знаменитост в „Шоуто на Слави“), а малокартинното в киното би го принудило да играе несъществени епизоди или да се мярка като сянка на себе си в някой второкласен американски екшън. Как щеше да живее в тези бездуховни години Парцалев, какво би правил и би ли се впуснал в политиката като колегата си Тодор Колев, ми е трудно да преценя.

Знам само, че си отиде, когато трябваше – в ужасни мъки, но изпратен с всенародна почит, преди голямото обществено разделение и преди масовото ни обедняване.

Борислав Гърдев

С Григор Вачков в „Ромео, Жулиета и петрол“